

גבולות היחידה: במדבר פרק ו' פסוקים א'-כ"א

נושא היחידה: נזיר

מספר שיעורים: 2

כותב: אורן גוטמן

הסבר כללי:

פרשה זו עוסקת בתנאי קבלת הנזירות, ובדיני הקרבן אם הנזיר פוגע בנזירותו וכשהוא מסיים את ימי נזירותו. את פסוקים א'-ח' נלמד בעיון, תוך התעכבות על הפרטים העולים מן הפסוקים. את פסוקים ט'-כ"א נלמד באופן מהיר מבלי להתעכב על הפרטים העולים מן הפסוקים, אלא רק על העקרונות העולים מהם.

פתיחה:

נפתח בהבנת המילה "נזיר". מה זה מזכיר לכם? נזיר – מלשון להתנזר, להרחיק. נזיר מזיר, מרחיק את עצמו מכל מיני פעולות. אילו אתם הייתם צריכים לתת מגבלות לנזיר, מה אתם הייתם נותנים? [ניתן לאסוף את התשובות ולכותבן על הלוח].

כעת נלמד כיצד התורה מגבילה את הנזיר, את מטרת נזירותו ואת פרטי הלכותיו.

עיון בפסוקים:

לפני שנתחיל ללמוד את הפסוקים, ראוי להדגיש שהנזיר בעם ישראל שונה בתכלית מהנזיר אצל הגויים. הנזירות כלל אינה דורשת התרחקות מכל התנהגות נורמלית של בני אדם, וכן אינה דורשת התרחקות מחברת אנשים. תורתנו היא תורת חיים, ומטרתה היא להעלות את הקדושה מתוך חיבור עמוק לחיים. כמובן, קבלת הנזירות אינה פעולה טכנית בלבד, אלא קבלה פנימית של האדם הרוצה להתעלות למקום רוחני גבוה.

פסוקים א'-ח': קדושת הנזיר ותנאי הנזירות

• חפשו כמה פעמים מופיע השורש נ.ז.ר. בפסוקים א'-ח' [תשע פעמים].

• מה, לדעתכם, פירוש המילה נזיר?

מה פירוש המילה 'נזיר'? שני פירושים: 1. הרחקה ופרישות מתאוות העולם, 2. עטרה, כתר. ייתכן ששני הפירושים קרובים אחד לשני, באופן שבו כאשר האדם מתרחק מהתאוות שלו, שער ראשו המגודל, שהוא הסימן לנזירות, מהווה מעין כתר על ראשו.

הנזירות אינה ההתנהגות הרגילה שהתורה מצפה שאדם מישראל יתנהג בה, ולכן התורה משתמשת במילה 'יפליא', שפירושה הוא 'יפריש' – כלומר, הוא מפריש את עצמו מדברים מסוימים כדי שהוא יהיה נזיר.

אחרי שהבנו את משמעות המילה 'נזיר', ננסה להבין את התוכן המרכזי של פסוקים א'-ח'.

אופן קריאת הפסוקים: האורה/תלמיד יקרא את הפסוקים תוך כדי שימת דעת על המילה 'לא'.

• נסו למצוא כמה פעמים מופיע המילה 'לא' בפסוקים א'-ח'. חשבו האם המילה 'לא' יכולה

לעזור לנו בזיהוי הנושא המרכזי של פסוקים אלו?

הנושא של הפסוקים הוא שלושת האיסורים המוטלים על הנזיר:

1. איסור שתיית יין וכל הבא מן הענבים – איסור זה בא ללמדנו על הנזקים שיכולים לעלות מן היין, ועל כך שהמשיכה אחריו יכולה להביא לנפילות רבות. היין גורם לחטאים. כמו כן, הפרישה מן היין שומרת על דעה צלולה בעבודת ה'.

התורה מרחיבה את איסור שתיית היין לכל דבר המתקשר אל היין, כגון ענבים טריים, צימוקים, קליפת הענבים (זג), יין שהחמיץ, שיכר שהחמיץ וכו', כדי למנוע מהנזיר לשתות יין.

2. איסור תגלחת – כל אופן של גילוח השערות אסור. השער מהווה מחיצה בין האדם לבין החברה. הנזיר רוצה להתקדש ולהתעלות. השערות הארוכות מסמלות את קרבתו המיוחדת לה', כעין כתר על ראשו.

3. איסור היטמאות למת, ואפילו לאביו ואמו – פרישה מטומאת המת מרחיקה את האדם מהעצבות, שעלולה למנוע מהאדם את רוח הקודש, שבאה רק מתוך שמחה של מצווה.

• האם אנו יכולים לחשוב על הקבלה נוספת הדומה לקדושת הנזיר?

ראוי לציין שהנזירות שקולה במידה מסוימת לקדושת הכוהנים: כשם שלכוהנים אסור להיטמא למתים וכן הם אסורים בשתיית יין בזמן עבודתם במקדש, כך גם הנזיר אסור בדברים אלו. לפי זה, המדרגה הגבוהה ביותר שאדם מישראל (לא כהן) יכול להגיע אליה - היא הנזירות.

פסוקים ט'-כ"א: סתירת ימי נזירותו של הנזיר כשהוא נטמא ממת וחובותיו במלאת ימי נזירותו

• מה, לדעתכם, יהיה הדין כשנזיר נטמא, ללא אשמתו, למת? האם יתחיל לספור את ימי

נזירותו מחדש למרות שלא היה אשם בדבר?

פסוקים ט'-י"ב מלמדים אותנו את הדין במקרה שהנזיר נטמא בטומאת מת, ואפילו אם המוות אירע ללא הכנה מוקדמת ובאונס מוחלט. הנזיר מונה מחדש את ימי נזרו, מכיוון שהוא היה אמור להיזהר מכל שמץ של טומאת מת. ואם הוא לא נזהר, הטומאה פגעה בו, ולכן הוא חוזר ומונה את הימים מההתחלה. הנזיר מקריב קרבנות נוספים [שני תורים או שני בני יונה, קרבן חטאת וקרבן לעולה, וכבש לאשם] לאחר שבעת ימים שנטהר מטומאת המת ולפני שהוא מתחיל לספור

מחדש את ימי נזרו. מטרת הקרבנות היא לכפר על טומאתו. הוא גם מגלח את שערותיו, ונטהר באפר פרה אדומה.

פסוקים י"ג-כ"א עוסקים בחובות הנזיר במלאת ימי נזירותו, במקרה רגיל שהוא לא נטמא, ולכן הם פותחים בפתיחה מיוחדת: 'וזאת תורת הנזיר'. הלשון 'תורה' שבה משתמשת התורה, מלמדת על חשיבות הדבר.

- חפשו בפסוקים אילו קרבנות מביא הנזיר.

הנזיר מביא קרבנות: בהמות לקרבן חטאת ועולה, איל נזיר לשלמים. בנוסף לאיל הנזיר, הוא מביא עשרים לחמים, עשר חלות בלולות בשמן ועשרה ריקי מצות משוחים בשמן. לאחר שחיטת השלמים, הנזיר מגלח את שערותיו, ושורף אותן באש שבה מתבשל קרבן השלמים. הכהן לוקח את הזרוע, הרגל הקדמית, של איל הנזיר לאחר שהתבשלה, וחלה אחת וריק מצה אחד, ומניף אותם לפני ה' יחד עם כפות ידיו של הנזיר, דבר המסמל שהנזיר מהווה כעין קרבן לפני ה'. בנוסף לתנופה זו, הכהן גם מניף את החלב של זבח השלמים, ואת מתנות הכהונה (חזה התנופה, שוק התרומה או שוק הימין). לאחר סיום הקרבה זו, הנזיר מותר בכל איסורי הנזיר שהוא קיבל על עצמו.

- לאחר שלמדנו את יחידת הפסוקים, עלינו לחשוב האם הנזירות היא מעשה שלילי שהתורה מאפשרת אותו אך מגבילה אותו, או שמא היא מעשה חיובי שהתורה אף מעודדת אותו.

- נערוך טבלה על הלוח, ובה שתי עמודות עם הכותרת חיובי / שלילי. התלמידים ינסו למצוא ביטויים מן הפסוקים הנוטים לכל אחת מהאפשרויות הללו.

- נסכם: מהפסוקים קשה לקבוע האם הנזירות היא מעשה חיובי או שלילי. החל במדרשי חז"ל וכלה בפרשנים אחרונים, ניסו כולם למצוא רמזים בפסוקים לאחד הכיוונים.

דוגמאות להבנה שהנזירות היא מעשה חיובי:

1. הטעם של איסור היטמאות למתים הוא משום שכשם שהוא קידש את עצמו, כך גם מן השמים מקדשים אותו.

2. הפסוקים מכנים את הנזיר 'קדוש'.

דוגמאות להבנה שהנזירות היא מעשה שלילי:

1. בסוף ימי נזרו של הנזיר, עליו להביא קרבן חטאת, הבא על התנהגות בעייתית של האדם¹.
2. מדוע נזיר שמת לו מת בפתאומיות, צריך להביא חטאת, וכי הוא אשם בדבר? אלא שניתן לפרש באופן כללי יותר, שכוונת התורה היא לומר שהבעייתיות אצל הנזיר היא שהוא בחר בדרך

¹ הרמב"ן כותב שקרבן החטאת בסוף ימי נזרו של הנזיר בא מפני שהוא עוזב את המדרגה הגבוהה של הנזיר, ועל זה הוא חייב חטאת.

לא ראויה להתקרב אל ה' בכך שהזיר את עצמו מן היין. על הנזיר הוטלה המשימה לבחור בדרכים אחרות להתקרב לה'².

- ניתן להפנות לפירוש רש"י (פסוק י"א) המביא את שתי האפשרויות.

הצעות להמחשה:

1. מומלץ לחזור לסיפור לידתו של שמשון בספר שופטים (פרק י"ג), בו מתוארים דברי מלאך ה' לאשת מנוח ומנוח והשמירה על נזירותו של שמשון ברחם אמו.
2. להביא לכיתה (או להראות תמונות) יין, ענבים טריים, צימוקים, קליפת הענבים (זג), שאסורים על הנזיר באכילה או שתייה.
3. ברצונכם לערוך ריאיון עם נזיר. כתבו אילו שאלות הייתם שואלים את הנזיר, כגון: מה היו הגורמים לקבלת הנזירות? תאר לנו את הקשיים / ההצלחות של הנזיר.

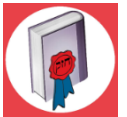
מסרים והפנמה:

מידת הזהירות – כשהנזיר גודר את עצמו באיסורי הנזירות, כך הוא חייב להיות זהיר שלא יבוא לידי מכשול שיגרום לו לסתור את ימי נזירותו.

קדושה – ישנם אנשים שעושים מאמצים רבים לעלות במעלות הקדושה, וזאת ע"י עבודה פנימית וחיצונית המעלה אותם מעלה מעלה. הפסוקים מבליטים את קדושת הנזיר.

סיכום:

ביחידה זו למדנו על איסורי הנזיר והגבלותיו: 1 איסור שתייה ואכילה של כל היוצא מן היין, 2. איסור תגלחת, 3. איסור טומאה למת. מה דינו של הנזיר שנטמא למת ללא כוונה, כיצד הוא מטהר את עצמו ומתחיל מחדש את ימי נזירותו. לאחר מכן, למדנו את דיני הנזיר שהשלים את ימי נזירותו באופן מלא, ואיזה קרבנות עליו להקריב. לסיום, ניסינו לחשוב מתוך הכתוב בתורה, האם הנזירות היא מעשה חיובי או שלילי.

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

חכמים עמדו על הסמיכות בין פרשת סוטה לפרשת נזיר. לאחר שלמדנו את פרשת סוטה ונזיר, חשבו מדוע התורה הסמיכה בין שתי פרשיות אלה? נראה שהפעולה של הנזיר היא ההפך הגמור מפעולת הסוטה - שרוב העברות באות בגלל שתיית יין, ולעומת זאת, הנזיר מזיר את עצמו משתיית היין.

² פירוש הנצי"ב (פסוק י"א).

